

Co když nám život změnil kýč?

Zuzana Kultánová

Převrátili byste svůj život naruby kvůli četbě, která přišla v pravou chvíli? A je to vůbec možné? Tak se ptá Aleš Palán v nové knize rozhovorů *Tahle kniha ti změnil život* (Host 2024). Většina lidí by asi souhlasila, že četba proměňuje přemýšlení, ale spontánně se sbalit a odstěhovat třeba na Šumavu na základě zážitku z románu, to už je jiná story.

„Stále si nemyslím, že by měly slova a příběhy schopnost uvádět do pohybu velké změny. Jejich síla se podobá spíše jakési tiché radikalitě – knihy pronikají přímo do vaší hlavy a vytvářejí klidný, vytrvalý proud. Hlas, který možná, postupem času, cestě k nějaké změně vymele koryto,“ napsal spisovatel Marek Torčík ve sloupku *Tichá radikalita* pro literární server *h7o.cz*.

Na mysl měl spíše změny ve společnosti. Dá se ale za něco podobného považovat třeba odchod od manžela kvůli člověku, který je jakousi potrubní poštou k milovanému básníkovi, o němž Palánovi vypráví jedna z jeho respondentek? Pokud už připustíme, že by mohla literatura člověka vyburcovat k radikálním činům, které lze pozorovat navenek, představujeme si, že se tak stane na základě díla literárního kánonu, nebo moderního progresivního autora, který klade naléhavé otázky jakéhokoliv druhu. Ale co když někoho k takovému kroku přinutí kýč? Palánova novinka představuje na 328 stranách překvapivý vhled do uvažování lidí o četbě.

Jsmo instantní?

Celkem čtrnáct respondentů tvoří výše lidí, kteří se nějakým způsobem vymykají průměru. Ať už se autor ptá dívky, která se živila jako prostitutka, nebo máničky, jež se angažovala v undergroundu, či cestovatelky, co bydlí v autě, nejedná se o lidi, jaké člověk běžně potkává. Zastoupeni jsou také někteří spisovatelé. Rozhovory přirozeně plynou a kniha je taková „feel good“ četbou na večer. Zjevně není pouze to, na

Aleš Palán bourá zažité představy o tom, co by lidem mělo měnit životy.

Foto PŘÁVO – Jan Handrejch

základě jakého klíče Aleš Palán zpovídáné volil; výsledek působí poněkud nahodile.

V čem spočívá naléhavost knih? Proč někdo prozře na základě četby Paula Coelho či Káji Maříka?

Když opustíme lidské osudy, někdy zajímavé, jindy modelové, často samožerné, zbydou jmenované knihy. Spoustu z nich řadíme mezi motivační literaturu nebo výše zmíněný kýč. Celek tak – možná nezamýšleně – klade silnou otázku: v čem vlastně spočívá ona naléhavost knih a proč někdo prozře na základě četby Paula Coelho, který se proslavil instantními moudry, nebo opakovaným čtením Káji Maříka, infantilním kýčem líčícím prvorepublikovou idylku, jež nikdy neexistovala? Je in-

stantnost podstatou našeho žití a chceme ve skutečnosti jednoduché příběhy, navzdory složitosti našich životů? A na druhou stranu: proč bychom měli chtít číst postopadesáté stejně vyprávění o setkání s disidenty, když si řekneme jenom „aha, dobře, takže všichni, kdo se s nimi setkali, měli stejné emoce“?

Jak to bylo s paní Bovaryovou

U výběru titulů můžeme argumentovat vzděláním, životní zkušeností anebo zkrátka náhodou, ale i tak výsledek rozhovorů zvidavého člověka zneklidňuje: Co je nakonec větší klam? Kýč, který nabízí jednoduché emoce a návody na život v deseti bodech, anebo třeba představa, že nastávající životní partneri musejí číst stejně – rozuměj stejně kvalitní – knihy, jinak jejich soužití nemá cenu? Není to pro změnu intelektuální kýč? A co je znepokojivější? Optimismus živý dětskou postavou, nebo

namyšlenost způsobená četbou klasických básníků?

Jako spisovatelka a knižní nerd bych ráda slyšela o jiných proměnách, ale dostanu Káju Maříka, nebo přepjaté mudrování o vlastní výjimečnosti. Tak dobře. Tak Kája Mařík. Proč ne. Mudrování, dobře, jedná se o intelektuální kolorit, který je víc otravný než inspirativní. Ale pokud někoho Kája Mařík učiní dobrým člověkem, mise byla splněna. Můžeme mu něco vyčíst?

Snad by bylo užitečné udelat rozhovory i s lidmi, kterým literatura nezměnila život k lepšímu, ale k horšímu, protože i takové případy jistě jsou – proč je vlastně literatura považována apriori za dobrou věc? Všichni přece víme, jak to dopadlo s paní Bovaryovou...

Publikace *Tahle kniha ti změnil život* jistě nepřináší nic přelomového, zásadního, ale je cenná tím, že dokáže bourat zažité představy, o co by mělo měnit lidské životy.

(Autorka je spisovatelka)